

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА СУЧАСНОЇ АНГЛІЗАЦІЇ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 2(50)

УДК 811.161.2'373'45+81'272:811(100-69)=111

DOI:10.24144/2663-6840/2023.2(50).447-452

Фаріон І. Теорія і практика сучасної англійзації; кількість бібліографічних джерел – 24; мова українська.

Анотація. У статті йдеться про процеси англійзації в українській мові як наслідку політичного домінування англомовних країн у світі. Мета нашої розвідки – розкрити проблему виникнення та дефініцію нового різновиду мішаної мови. З огляду на це, формулюємо такі завдання: а) з'ясувати соціоментальні причин виникнення невмотивованих запозичень; б) віднайти з допомогою діахронного аналізу визначення новопосталої мовної англо-української суміші: суржик, язичіє чи макаронічна мова; в) задіювати інструменти культури мови як очищення від невмотивованих запозичень.

Аналізуючи соціоментальне явище *англійзації* в контексті споріднених термінів *суржик*, *макаронізм*, *язичіє*, беремо до уваги кілька чинників: а) історичний період функціонування та історичну й територіальну зумовленість явища, як це бачимо з термінами *язичіє* чи *макаронізм*; б) генетичну спорідненість чи (не)спорідненість мов: *московсько-український суржик* та *англо-український суржик*; в) суспільно-політичну зумовленість явища, що виявлена в політичному тискові мови-донора – московської як засобу докорінної асиміляції щодо української мови та англійської мови як сучасного засобу «м'якої» глобалізації.

У нашій ситуації неспинного напливу англійзмів як глобального позамовного явища безсумнівної економічної і політичної могутності англомовних країн, зокрема Великобританії та США, доречно використовувати термін *англо-українського суржика* (з елементами *англюазу* – фонетичних московськомовних освоєнь англійзмів типу *харасмент* замість *гарасмент*) передусім на підставі невмотивованої лексичної дублетності слів та новосформованої шкали престижності англійської мови і водночас комплексу меншвартості щодо української мови через її незнання і внутрішню суб'єктивну несамостійність та приречену залежність від зовнішніх чинників. З метою саркастично-іронічного трактування окремих англійзмів цілком прийнятний термін *макаронізм* як підсилення недоречного запозичення.

Ключові слова: англійзація, англюаз, суржик, макаронізм, язичіє, англо-український суржик.

Постановка проблеми. *Англійзація* – це процес неконтрольованого напливу англійзмів в українську мову як наслідок політичного домінування англомовних країн у світі, а відтак циркулювання англійської мови в діловому, освітньому та публічному просторі України і планована трансформація статусу англійської мови в нашому законодавстві.

Навальна хвиля сучасної англійзації потребує переосмислення синтезу внутрішньо- та позамовних чинників на основі *національного принципу*, що полягає в доцільності запозичення як корисного елемента для української лексико-семантичної системи: «...*Іноземці? – лише у безвиході і високої якості!*» [Фаріон 2022, с. 200]. З огляду на це, необхідно формалізувати лінгвістичні категорії, в межах яких відбувається процес англійзації та задіяти інструменти культури мови.

Аналіз досліджень. Разом з лавиною англозапозичень у ХХІ столітті зростає і кількість дисертаційних праць про цей пласт лексики: Наталії Попової (2002), Олександра Стишова (2003), Сергія Федорця (2005), Людмили Архипенко (2005), Ярини Битківської (2008), Ольги Лапінської (2013), Тетяни Майструк (2010), Наталії Ясинецької (2013) та інші, а також численні статті на цю тему про ступені освоєння англійзмів, їхню лексико-семантичну структуру, синтагматично-парадигматичні, прагматичні зв'язки і функціонування, доцільність та перспективність входження до мовної системи та вплив позамовних чинників, а також напрацювання словників англійзмів.

Упродовж останніх чотирьох років (2019–2022) в європейській лінгвістиці також зростає кількість досліджень процесу запозичень з англійської мови, статусу англійзмів і псевдоанглійзмів,

їхньої прагматики і синтагматики, адаптації до тої чи тої мовної системи, зокрема це стосується слов'янських та романських мов [Farion 2023, pp. 143–168]. Проте більшість цих досліджень оминають проблему визначення (дефініції) новопосталої мішаної мови з англійськими елементами.

Мета статті і завдання. Мета нашої розвідки розкрити проблему виникнення та дефініцію нового різновиду мішаної мови в межах низки категорій.

З огляду на це, формулюємо такі завдання: а) з'ясувати соціоментальні причин виникнення невмотивованих запозичень; б) віднайти з допомогою діахронного аналізу визначення новопосталої мовної англо-української суміші: *суржик*, *язичіє* чи *макаронічна мова?*; в) задіювати інструменти культури мови як очищення від невмотивованих запозичень.

Методи та методика дослідження. У статті застосуємо описово-аналітичний метод, що вможливує формалізувати новітні тенденції в системі запозичень і напрацювати обмежувальні заходи в розхитуванні національного принципу культури мови. Використуємо також зіставно-діахронний метод у з'ясуванні явища *суржика*, *макаронізму* чи *язичія*.

Виклад основного матеріалу. *Національний принцип* у вивченні запозичень – це ментальна актуалізація власних можливостей, а не звернення до готових чужих моделей і схилення перед ними: «*Іноземці*» починають витискати нашу питому лексику. Ми втрачаємо віру в самих себе: починаємо боятися власних слів і зворотів. Там, де можна вжити своє слово, ми віддамо перевагу «чужинцєві». І коли чехи майже всі іноземні слова замінили чеськими – навіть театр у них діяло, то ми – навпаки: кожне своє слово хочемо замінити іно-

земним» [Караванський 2001, с. 73], як, наприклад, *скіл* замість *навичка*, *булінг* замість *цькування*, *коуч* замість *наставник*, *виховник*, *аб'юз* замість *насильство*, *воркбук* замість *робочий зошит* та ін.

Таким способом ми заглушуємо можливості власного мислення, словотворення, синтагматично-парадигматичних відношень, а відтак гальмуємо розвиток своєї мови як основної операційної системи національної держави. Тому логічно, що колишні прихильники московської інтернаціоналізації стали прибічниками англосовної глобалізації, вбачаючи в її супротивниках давно відоме ще від початків XIX ст. нібито «хуторянство» з «етнографічними та ідеалістичними мотивами», що «не мають виразної перспективи на успіх» [Ажнюк 2001, 3, с. 54]. Проте нам не йдеться про аксіоматичну потребу вивчати іноземні мови, зокрема ті, що набувають особливого поширення в певні історичні періоди, не йдеться про неминучість запозичень у кожній мові, а про їхню рівновагу й засадничу першорядність питомого на протипагу до позиченого, чужого. Натомість сьогоднішній стан напливу англійців в українську мову – це «симптоми денационалізації певних прошарків нації» [Шевельов, 2012, с. 70], що не усвідомлюють ментальної потреби протиставляти корисне і згубне для нації та мови: «Все, що йде поза рами нації, се або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеалами радіє би прикрити свої змагання до панування одної нації над другою, або хоробливий сентименталізм фантастів, що радіє би широкими «вселюдськими» фразами покрити своє духове відчуження від рідної нації» [Франко 2000, с. 170].

Отож як назвати це явище: *суржик*, *язичіє* чи *макаронічна мова*? У зв'язку з неконтрольованим впливом англійців в українську мову постає проблема з визначенням новопосталої мовної суміші, отож «купи необроблених слів, які означають те саме, [і] є просто заростями будяка, а зовсім не розвитком і багатством мови» [Селігей 2016, с. 113–114].

Загальновідомим терміном мішаної мови є *суржик*, природу якого вперше системно дослідила Лариса Масенко [Масенко 2011, с. 4–12], розкривши також джерела виникнення цього терміна: 1. 'суміш зерна пшениці й жита, жита і ячменю, ячменю і вівса і т. д.; борошно з такої суміші'; 2. (перен., розм.) 'елементи двох або кількох мов, об'єднані штучно, без додержання норм літературної мови; нечиста мова' [СУМ IX, 1978, с. 854]. Тобто в основі поняття *суржик* лежить сема змішування і метафоричне перенесення явища зі сфери сільського господарства на царину мови. Характерно, що у словникові за редакцією Б. Грінченка *суржик*, це не лише 'змішаний зерновий хліб чи мука з нього, наприклад пшениця з житом, жито з ячменем, ячмінь з вівсом та ін.', а також 'людина змішаної раси': «Се *суржик*: батько був циган, а мати дівка з нашого села» [Сл. Гр. IV, 1909, с. 231]. Історичний словник Євгена Тимченка теж містить лексему *суржик* зі значенням 'суміш жита з пшеницею': *И суржикъ хто любить – хлѣбъ зъ него уживаетъ* (з віршів Климентія Зіновієва, сер. XVII – після 1717

р.) [МСТ 2, с. 379]. На думку Міхаеля Мозера, «*суржиком називають насичені російськими інтерференсами різновиди новітнього українського просторіччя, посталі самопливом унаслідок довготривалої українсько-російської двомовності...*» [Мозер 2008, с. 642].

Можемо припустити, що час народження лексеми *суржик* у метафоричному значенні припадає на початок XX століття хоча б з огляду на те, що відомий націонал-комуніст з Донеччини (Бахмутський повіт), нарком юстиції (1922–1927), генеральний прокурор УСРР (1923–1927), нарком освіти (1927–1933) Микола Скрипник називав це явище ще «*ламаню і мішаною мовою*» і розкривав дуже показові соціальні причини її виникнення: «...*мішана мова найпоширеніша саме серед тої української людности, що її було русифіковано за попередню добу царату й національного пригнічення українського народу. Так би мовити, мішана й ламана мова русифікованої української людности є показник безгрунтовности, нежиттєвості і, тому, невпевности навіть часткової успішности тої русифікаційної політики царату*» [Скрипник 2005, с. 84]. Радянський посадовець наголошував, що цю мову не можна визнати ні за російську, ні за українську – «*це справді мова мішана, ламана*», що виникла на основі української мови [Скрипник 2005, с. 82–83].

Водночас він категорично виступав проти запроваджуваної у 20–30-х роках штучної мови *есперанто*, слушно наголошуючи, що ця «*есперантизація йде проти українізації. Оці намагання есперантизації це ніщо інше, як остання спроба дрібної буржуазії підмінити українізацію есперантизацією*» [Скрипник 1974, с. 190]. Якщо абстрагуватися від заангажованої словосполучки «*дрібна буржуазія*», то сьогодні маємо яскраву спробу підмінити українізацію *англійзацією* (очуженням) вже не з боку так званої «*буржуазії*», а з боку одвічних ненависників української мови – чи то змосковчених українців – перевертнів, чи то кровних москвитів, яким будь-яка мова, аби не українська. Сьогодні найзапекліші англійзатори – це колишні москвізатори під гаслом мовної інтернаціоналізації.

Утвердженню терміна *суржик* додала дуже популярна і знакова праця за загальною редакцією Олександри Сербенської «*Антисуржик*» (1994 р.), у передмові до якої зазначено, що «*сьогодні слово «суржик» почали вживати і в ширшому розумінні – як назву zdegradovanogo, ubogogo духовного світу людини, її відірваності від рідного, як назву для мішанини залишків давнього, батьківського, з тим чужим, що нівелює особистість, національно-мовну свідомість*» [Сербенська 1994, с. 6]. Запроваджуючи поняття «*антисуржика*», авторський колектив, що укладав українські відповідники до інтерферем, мав на меті «*допомогти українцям зрозуміти закони автономного існування двох мов – української та російської, навчати контролю і самоконтролю у вживанні слів, особливо словосполучень, у яких виявляється специфіка національної мови*» [Сербенська 1994, с. 8]. Водночас Олександра Сербенська розкриває психологічну основу зародження сур-

жика, що неабияк накладається на сучасні процеси англобарбаризації: «То як маємо трактувати наш суржик? Не як нашу вину, а як нашу органічну слабкість, хворобу, яку треба лікувати. Нашою виною, моральною хобою є хіба загальне лінівство, крутість та лизунство (І. Франко) і, як неодноразово підкреслював Іван Огієнко, небажання пильно й ненастанно вчитися рідної мови, невизнання того, що існує складна наука рідної мови» [Сербенська 1994, с. 7].

Один з основних законотворців сучасної мовної норми, автор культової книги «Як ми говоримо» (1970 р.), багатолітній політв'язень московських концтаборів Борис Антоненко-Давидович з власного досвіду згадував, як творено соціоментальні основи мішаної мови – суржика: «Правильна російська вимова, набута ще в Брянську, пригадалася мені в гімназії. І мені довелося зазнати тих мук, від яких марніли мої гладкі однокласники з Котельви, Опішні та Зінькова, яким ніяк не вдалося позбутись м'якого українського л, гекання та окання. Ці пострижені під нульовий номер старанні гімназистки, діти заможних хуторян-глітаїв, туго засвоюючи російську вимову, дедалі більше проймалися зневагою до своєї, материнної мови: вона перешкоджала їм зрівнятись у класі з синами начальника пошти, протоієрея і поліцейського пристава... Вони погордо реготали, коли який-небудь охтирський міщанин, заощаджуючи гроші на вивісці, простодушно писав на своєму паркані: «Тут продається крейда та олія». Малі куркулєнки вже досягли тих вершин премудрості, щоб знати, як назвати «по-культурному» крейду та олію, і це давало їм підставу гребувати своїм «репанам» первородством... У мене ж і в моїх російських та єврейських товаришів, які добре володіли російською мовою, ці «крейди та олії» не викликали навіть усмішки; для нас це було природне явище, коли людина писала своєю мовою» [Антоненко-Давидович 1969, с. 84].

Чи сьогоднішня англїзація не містить цієї зверхности у вживанні невмотивованих англїзмів у супротиві до тих мовців, що спілкуються літературною українською мовою? І чи можна невмотивоване пересипання української мови англїзмами назвати англо-українським суржиком? У цьому контексті доречно проаналізувати ще два споріднені історичні соціолінгвальні явища, названі макаронічною мовою та язичієм.

Макаронічна мова (італ. *maccheronico* < *maccheroni* – макарони) – механічна суміш слів чи висловів з різних мов або переінакшення їх на іноземний лад. В Україні ця мова набула свого «розквіту» наприкінці XVII – упродовж XVIII ст., коли через московський окупаційний терор був перерваний розвиток книжної української мови, зокрема у варіанті простої мови (межа XVI – половини XVII ст.), яка також містила в собі велику кількість церковнослов'янських (розумій болгарських) та польських елементів: «Впровадження російської мови в адміністративно-управлінську сферу й освіту спричинило формування в середовищі місцевого чиновництва – канцеляристів, писарів, дячків, а також бурсаків і шкільних учителів специфічного

макаронічного усного мовлення, в якому елементи старослов'яничини, кліше і штампі російського канцеляриту й літературні звороти химерно сполучались з фонетичною основою й лексичними та морфологічними елементами української мови» [Масенко 2011, с. 12]. Зауважимо, що мовна свідомість українця (русина) передмодерного часу була вписана у звичну багатомовність та престижність чужих мов – латинської, церковнослов'янської (болгарської), польської, а так звана проста мова (кін. XVI – пол. XVII ст.) була синтезом чужомовних елементів з народною лексикою, яку теж можна назвати макаронічною. Це був початок довготривалого звивистого шляху виходу народної мови з надр історії, закованої в народній пісні, думі, ідіомах, на поверхню суспільно-політичного життя, що остаточно відбулося аж наприкінці XVIII ст.

Тобто макаронічність мови спершу не мала негативної конотації, а була способом химерного поєднання мовного глобального універсалізму з народним (чи національним) індивідуалізмом, що вибухнув на межі XVI – пол. XVII ст. як першого національного відродження. З 50-х років XVIII ст. розпочинається насильна московізація української освіти (1763 року Катерина II видає указ про заборону викладати українську мову в Київській академії – [Шевчук 2004, с. 91], а отже, і всього суспільного життя, вислідом чого стала зміна у сприйнятті мовних явищ: московська мова стала засобом престижу і кар'єрного зростання, а використання московських (чи уявно моковських) слів у мовленні новопосталих, за Т. Шевченком, «кирпигнучкошиєнків сутяг» (тобто чиновників) згодом перетворилося на пародіювання нищих малоросійських пристосованців: «...аж землячок, / Спасибі, признався, / З циновими гудзиками: / “Де ты здесь узялся?” / “З України”. – / Так як же ты / Й говоришь не вмієш / По-здешньому?”. / – Ба ні, – кажу, – / Говорить умію, / Та не хочу».

Чи не так тепер дивуються, а ще більше величаються ті, що англоязом мовлять? Ті новочасні «канцеляристи, писарчуки <...> шкільні вчителі», що втягнуті в новий суспільно-політичний вир англомовної моди з їхніми чудернацькими кейсами, лайфхаками, воркбуками, воркшионами, донатами, камінг-аутами, луками, крафтами, аутфітами, стикерами, факапами... та ін., що, зазвичай, надходять в українську мову через московське фонетичне освоєння на зразок лайфхак замість лайфгак, локдаун замість локдаун, бьординг замість бердинг, скаут замість скавт, – «просвітити, кажуть, хочуть / Материні очі / Современними огнями. / Повести за віком, / За німцями, недоріку, / Сліпую каліку».

Етимологічно макаронізм сягає грецизма *мажарія* ‘юшка з ячних круп’, що перегукується з етимологією лексеми *суржик* з основною семою ‘мішанина’. Вперше латинізовану форму цього слова *macaronisum* вжив у жартівливому підзаголовку твору (*Carmen macaronicum*) італієць Тіфі делі Одачі [ЕСУМ 3, с. 365]. Очевидно, що це послужило використанню слова макаронізм та макаронічна мова як жартівливо-сатиричного прийому, що рясно представлено у «сміховині на московський штапт»

«Енеїді» Івана Котляревського, а відтак прив'язало до значення терміна *макаронізм* емоційну конотацію: «*Енеус, ностер / магнус панус / І славний Троянорум князь, / Шмигляв по морю як циганус, / Ад те, о рекс! Прислав нунк нас*». Як спосіб пародіювання макаронічну мову використовували й інші українські письменники Григорій Квітка-Основ'яненко, Михайло Старицький, Остап Вишня та ін. [Українська мова 2000, с. 299].

Макаронічним називали *язичіє* галицьких москвофілів у ХІХ ст., хоч там не йшлося про пародіювання: «*Галицька преса, окремі художні твори та наукові публікації були в полоні мовного українсько-російсько-церковнослов'янсько-польського мовного суржису, який влучно назвали «язичієм»...*» [Лєсюк 2014, с. 512].

Терміни *макаронічної мови* і водночас *суржису* як синонімних ідентифікацій використовує у своїй розвідці про англо-українську двомовність у діаспорі Богдан Ажнюк: «...макаронічність мови у час першої еміграційної хвилі значно вища, ніж у наступні періоди: наприклад «Тут business стоить все на переді і вище всего другого» [Ажнюк 1999, с. 280]; «кількісна наповненість їхньої мови лексичними макаронізмами не обов'язково становить різкий контраст у порівнянні з «суржикомовними» українцями першого покоління» [Ажнюк 1999, с. 297]. Крім того, автор слушно вживає словосполучу «*українсько-англійський суржик*» [Ажнюк 1999, с. 295], хоч, на нашу думку, в препозиції має бути етноад'єктив *англійсько-* (чи *англо-*)-*український суржик* як форма, що відображає негативне мовне явище на зразок ідентифікації війни, де в препозиції завжди назва агресора: *московсько-українська війна*, а не навпаки.

На відміну від переважно сатирично-гумористичного використання терміна *макаронізм* чи *макаронічна мова*, термін *язичіє* ідентифікує мову ХVІІІ ст. в Галичині, що від 2-ї половини ХІХ сторіччя стало мовним виявом політичного наряду москвофільства і «*сприймалося в Галичині передусім як консервативна альтернатива новій літературній мові на народній основі*» [Мозер 2008, с.110]. Водночас австрійський дослідник Міхаель Мозер вважає *язичіє* «псевдотерміном» на тій підставі, що начебто ним неправомірно ідентифікують різні за чужомовною насиченістю тексти галицьких авторів і в різний історичний період: «*язичіє старокнижне*», поширене у ХVІІІ – першій половині ХІХ ст., тобто церковнослов'янська мова української редакції з домішками інтерферем та пізній різновид «простої мови», і «*нове язичіє*» – варіант російської мови, насичений українськими (руськими) складниками [Мозер 2008, с. 643–644, 64–666].

Як відомо, авторами терміна *язичія* було перше покоління «народовців» (60-і рр. ХІХ ст.), зокрема Іван Франко, на противагу до москвофілів, для яких питання мови було фундаментом політичної боротьби. Зокрема, Іван Франко використав цей термін аналізуючи мову галицького письменника москвофіла Івана Наумовича у своїй знаменитій і тривалій час закритій від суспільства статті «Двоязичність і дволичність» (1905 р.). Ця стаття має

фундаментальне значення для аналізу мовних заповзичень і вибору мови взагалі. Аналізуючи два різні мовні коди Івана Наумовича, тобто «язикове роздвоєне», коли автор пише народною мовою для простого народу і водночас для суспільних верхів застосовує «*язичія, що мало бути сурогатом і переходом до російської мови*» [Франко 1905, с. 235]. Така «*двоязичність*» як «*дволичність*» закінчується для Івана Наумовича не менш трагічно, як для Миколи Гоголя: не знаючи, до якого мовно-політичного берега остаточно пристати, він, переходячи з унії на православ'я, з австрійського підданства на московське, – врешті, побачивши свої «*мрії*» в Москві, «*зажив отруту*» [Франко 1905, с. 244].

Сучасна англійзація сповна повторює те ж каліцтво мови, яке Юрій Шевельов на прикладі калічної мови Возного з «Наталки Полтавки» («*От юних літ не знав я любові. Не оццувал возження в крові*») слушно назвав «*примітивним тугоязиким витійством*» [Шевельов 1998, с. 17].

Ось один з прикладів англійзації, що сповна перерегується з *язичієм* Возного: «*Ми отримали фідбек від клаєнта, він каже що виникають проблеми в кастомерів. Зараз я форвардну вам імейл. Тіма, будь ласка проінвестигуйте, внесіть сторіси в борд, лід розбийте на таски і проєстімейтіть з тімою нормально до ейоуди. Також кюсі заріпортили трабли з філдами на табах, які ми вчора задеплоїли на тест ень, ще потрібно поправити бордери згідно тезе і більше по юай блокерів немає. Загалом ми силно імпрувнулись, грейт джеб. Хто напише мінінг мінітси по сьогоднішньому дейлі?...» [з коментарів під проектом Протианглїзм. Ірина Фаріон].*

Висновки. Аналізуючи соціоментальне явище *англійзації* в контексті споріднених термінів *суржик*, *макаронізм*, *язичіє*, беремо до уваги кілька чинників: а) історичний період функціонування та історичну й територіальну обумовленість явища, як це бачимо з термінами *язичіє* чи *макаронізм*; б) генетичну спорідненість чи (не)спорідненість мов: *російсько-український суржик* та *англо-український суржик*; в) суспільно-політичну зумовленість явища, що виявлена в політичному тисковій мови-донора – московської як засобу докорінної асиміляції щодо української мови та англійської як сучасного засобу «м'якої» глобалізації.

Себто в нашій ситуації неспинного напливу англїзмів як глобального позамовного явища безсумнівної економічної і політичної могутності англомовних країн, зокрема Великобританії та США, доречно використовувати термін *англо-українського суржика* (з елементами *англоязу* – фонетичних московськомовних освоєнь англїзмів типу *харасмент* замість *гарасмент*) передусім на підставі невмотивованої лексичної дублетності слів та новосформованої шкали виняткової престижності англїської мови і водночас комплексу меншовартості щодо української мови через її незнання і внутрішню суб'єктивну несамостійність та приречену залежність від зовнішніх чинників. З метою саркастично-іронічного трактування окремих англобарбаризмів цілком прийнятний і термін *макаронізм* як підсилення недоречного запозичення.

Література

1. Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна. Київ: Рідна мова, 1999. 450 с.
2. Ажнюк Б. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації. *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 48–54.
3. Антоненко-Давидович Б. Здалека й зблизка. Літературні силуети й китичні нариси. Київ: Радянський письменник, 1969. 302 с.
4. ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: у 7 т. Київ: Наукова думка, 1989. Т. 3.
5. Караванський С. Пошук українського слова, або, Боротьба за національне «Я». *Серія «Платону це б сподобалось...»*. Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. 233 с.
6. Лесюк М. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. 732 с.
7. Масенко Л. Між мовою і язиком. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 135 с.
8. Мозер М. Причинки до історії української мови. За заг. ред. С. Вакуленка. Харків: Історико-філологічне товариство, 2008. С. 641–666.
9. Протіанглізм. Ірина Фаріон. LastZeel. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GTtVcIpeWY&t=126s>
10. Селігей П. Світло і тіні наукового стилю. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 625 с.
11. Сербенська О., Редько Ю., Федик О. та ін. Антисуржик. Вчимося правильно поводитись і правильно говорити. За заг. ред. О. Сербенської. Львів: Світ, 1994. 149 с.
12. Скрипник М. Статті й промови. Упоряд. Іван Кошелівець. Мюнхен: Сучасність, 1974. 268 с.
13. Скрипник М. Перебудовними шляхами. *Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду*. За ред. Лариси Масенко. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2005. С. 69–91.
14. Сл. Гр. – Словарь української мови. Упоряд. з додатком власн. матеріалу Б. Грінченко. Київ, 1909. Т. 4. 563 с.
15. СУМ – Словник української мови: в 11-ти т. Київ: Наукова думка, 1978. Т. IX. 916 с.
16. МСТ – Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. у 2-х кн. Упоряд. В.В. Німчук, Г.І. Лиса]. Київ–Нью-Йорк, 2002–2003. Кн. 2. 512 с.
17. Українська мова. Енциклопедія. Київ: Видавництво «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. 750 с.
18. Фаріон І. Святослав Караванський: мовно-політичний портрет у профіль. *Українознавство в персоналіях – у системі вищої медичної освіти*. Монографія. Книга п'ята. Івано-Франківськ, 2022. С. 185–215.
19. Франко І. Двоязычність і дволичність. *Літературно-науковий вісник*. Річник VIII. Том XXX. У Львові, 1905. С. 231–244/
20. Франко І. Поза межами можливого. *Націоналізм. Антологія*. Упор. О. Проценко, В. Лісовий. Київ: Смолоскип, 2000. С. 163–171.
21. Шевельов Ю. Нарис сучасної української літературної мови та інші лінгвістичні студії. Київ: Темпора, 2012. 662 с.
22. Шевельов Ю. Традиція і новаторство в лексиці і стилістиці І.П. Котляревського. Упоряд. Л.О. Тарновецької. Чернівці: Рута, 1998. 80 с.
23. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI–XVIII століть: У 2 кн. Книга перша: Ренесанс. Ранне бароко. Київ: Либідь, 2004. 400 с.
24. Farion I. New Anglicisms in the Ukrainian Language: Social Internet Communication Context. *Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applicatios*. Volume 6. 2023. P. 143–168.

References

1. Azhniuk B. (1999) *Movna iednist natsii: diaspora i Ukraina* [It is Possible to Unite Nations: the Diaspora and Ukraine]. Kyiv: Ridna mova. 450 s. [in Ukrainian].
2. Azhniuk B. (2001) *Movni zminy na tli dekolonizatsii ta hlobalizatsii* [Language Changes against the Background of Decolonization and Globalization]. *Movoznavstvo*. № 3. S. 48–54 [in Ukrainian].
3. Antonenko-Davydovych B. (1969) *Zdaleka I zblizka. Literaturni siluety i krytychni narisy* [From far and near. Literary silhouettes and critical essays]. Kyiv: Radianskyi pysmennyk. 302 s. [in Ukrainian].
4. *Etymolohichni slovnyk ukrainskoi movy: u 7 t.* (1989) [The Etymological Dictionary of the Ukrainian Language: in all Volumes]. Kyiv: Naukova dumka. T. 3 [in Ukrainian].
5. Karavanskyi S. (2001) *Poshuk ukrainskoho slova, abo Borotba za natsionalne «Ya»* [The Search for a Ukrainian Word, or the Struggle for the National «I»]. Kyiv: Vydavnychiy tsentr «Akademii». 233 s. [in Ukrainian].
6. Lesiuk M. (2014) *Stanovlennia i rozvytok ukrainskoi literaturnoi movy v Halychyni* [Formation and Development of the Ukrainian Literary Language in Galicia]. Ivano-Frankivsk: Misto NV. 732 s. [in Ukrainian].
7. Masenko L. (2011) *Mizh movoiu i iazykom* [Between Language and Tongue]. Kyiv: Vydavnychiy dim «Kyievo-Mohylyanska akademiia». 135 s. [in Ukrainian].
8. Mozer M. (2008) *Prychynky do istorii ukrainskoi movy*. Za zah. red. Seriya Vakulenka. Kharkiv: Istoryko-filolohichne tovarystvo. S. 641–666 [in Ukrainian].
9. Protianhlizm. Iryna Farion. LastZeel. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GTtVcIpeWY&t=126s> (data zvernennia 07.08.2022)
10. Selihei P. (2016) *Svitlo i tini naukovooho styliu* [Light and Shadows of Scientific Style]. Kyiv: Vydavnychiy

dim «Kyievo-Mohylyanska akademiia». 625 s. [in Ukrainian].

11. Serbenska O., Redko Yu., Fedyk O. ta in. Antysurzhyk. Vchymosia pravylno povodyty i pravylno hovoryty [Antisurge. We Learn to Behave and Speak Correctly]. Za zah. red. O. Serbenskoi. Lviv: Svit, 1994. 149 s. [in Ukrainian].

12. Skrypnyk M. (1974) Statti i promovy [Articles and Speeches]. Uporiad. I. Koshelivets. Miunhen: Suchasnist. 268 s. [in Ukrainian].

13. Skrypnyk M. (2005) Perebudovnyy shliahamy [Adjustable Paths]. *Ukrayinska mova u XX storichchi: istoriya lingvocydu. Za redakciyeyu L. Masenko*. Kyiv: Vidavnychiy dim «Kyievo-Mohylianska akademiia». S. 69–91 [in Ukrainian].

14. Sl. Hr. – Slovar ukrainskoi movy (1909) [Dictionary of the Ukrainian Language]. Uporiad. z dodatkom vlasn. materialu B. Hrinchenko. Kyiv. T. IV. 563 s. [in Ukrainian].

15. SUM – Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t. (1978) [Dictionary of the Ukrainian Language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova dumka. T. IX. 916 s. [in Ukrainian].

16. Tymchenko Ye. (2002–2003). Materialy do slovnyka pysemnoi ta knyzhnoi ukrainskoi movy XV–XVIII st. u 2-h kn. [Materials for the Dictionary of the Written and Book Ukrainian Language of the 15th–18th cent. in 2 books]. Uporiad.: V.V. Nimchuk, H.I. Lysa. Kyiv–Nyu-York. 512 s. [in Ukrainian].

17. Ukrainska mova. Entsyklopediia (2000) [Ukrainian Language. Encyclopedia]. Kyiv: Vydavnytstvo «Ukrainska entsyklopediia» im. M.P. Bazhana. 750 s. [in Ukrainian].

18. Farion I. (2022). Sviatoslav Karavanskyi: movno-politychnyi portret u profil [Svyatoslav Karavanskyi: Linguistic and Political Portrait in Profile]. *Ukrainoznavstvo v personaliiakh – u systemi vyshchoyi medychnoi osvity*. Monohrafiia. Knyha piata. Ivano-Frankivsk. S. 185–215 [in Ukrainian].

19. Franko I. (1905) Dvoiazychnist i dvolychnist [Bilingualism and Duplicity]. *Lyiteraturno-naukovyi vistnyk*. Rychnyk VIII. Tom XXX. U Lvovi. S. 231–244 [in Ukrainian].

20. Franko I. (2000) Poza mezhamy mozlyvoho [Beyond the Possible]. *Nacionalizm. Antolohiya*. Upor. O. Protsenko, V. Lisovyi. Kyiv: Smoloskyp. S. 163–171 [in Ukrainian].

21. Sheveliov Yu. (2012) Narys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy ta inshi linhvistychni studii [Essay on Modern Ukrainian Literary Language and Other Linguistic Studies]. Kyiv: Tempora. 662 s. [in Ukrainian].

22. Sheveliov Yu. (1998). Tradytsiya i novatorstvo v leksytsi i stylistytsi I.P. Kotlyarevskoho [Tradition and Innovation in Vocabulary and Stylistics of I.P. Kotliarevskyi]. Uporiad. Tarnovetskoi L.O. Chernivtsi: Ruta. 80 s. [in Ukrainian].

23. Shevchuk V. (2004) Muza Roksolanska: Ukrainska literatura XVI–XVIII stolit [Muse of Roksolana: Ukrainian Literature of the 16th–18th Centuries]: U 2 kn. *Knyha persha: Renesans. Rannie baroko*. Kyiv: Lybid. 400 s. [in Ukrainian].

24. Farion I. New Anglicisms in the Ukrainian Language: Social Internet Communication Context. Developments in Information and Knowledge Management Systems for Business Applicatios. Volume 6. 2023. P. 143–168 [in English].

THEORY AND PRACTICE OF MODERN ANGLICIZATION

Abstract. The article refers to the processes of anglicization in the Ukrainian language as a consequence of the political dominance of English-speaking countries in the world. The purpose of our investigation is to reveal the problem of the emergence and definition of a new type of mixed language. Taking this into account, we formulate the following tasks: a) to find out the socio-mental reasons for the occurrence of unmotivated borrowings; b) to find the definitions of the newly introduced English-Ukrainian language mixture using diachronic analysis: surzhyk, yazychiie or macaronic language; c) to use the tools of language culture as a way to clean up unmotivated borrowings.

Analyzing the socio-mental phenomenon of Anglicization in the context of the related terms *surzhyk*, *macaronism*, *yazychiie*, we take into account several factors: a) the historical period of functioning and the historical and territorial conditioning of the phenomenon, as can be seen with the terms *yazychiie* or *macaronisms*; b) genetic kinship or (non) kinship of languages: *Moscowian-Ukrainian surzhyk* and *English-Ukrainian surzhyk*; c) the socio-political conditioning of the phenomenon, revealed in the political pressure of the donor language – Moscowian language as a means of radical assimilation in relation to the Ukrainian language and English language as a modern means of “soft” globalization.

In our situation, the constant influx of anglicisms as a global non-linguistic phenomenon of the undoubted economic and political power of the English-speaking countries, in particular Great Britain and the USA, it is appropriate to use the term of the *English-Ukrainian surzhyk* (with elements of the *Eng-ru speak* – phonetic acquisitions of anglicisms through Moscowian language such as *харасмент* instead of *гарасмент*) primarily on the basis of unmotivated lexical doublets and the newly formed prestige scale of the English language and at the same time an inferiority complex in relation to the Ukrainian language due to its ignorance and internal subjective non-independence and doomed dependence on external factors. For the purpose of sarcastic and ironic interpretation of certain anglicisms, the term *macaronism* is quite acceptable as an intensification of inappropriate borrowing.

Keywords: anglicization, Eng-ru speak, surzhyk, macaronism, yazychiie, English-Ukrainian surzhyk.

© Фаріон І., 2023 р.

Ірина Фаріон – доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Національного університету «Львівська політехніка», Львів, Україна; iryna.farion@gmail.com iryna.d.farion@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-5368-2055>

Iryna Farion – Doctor of Philology, Professor of the Ukrainian Language Department, Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine; iryna.farion@gmail.com iryna.d.farion@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-5368-2055>